

Όνομα της
πρακτικής:

**Πρωτοβουλία
διαφάνειας
«Jonvabaliai»**

Χώρα:

Λιθουανία

Κατηγορία της πρακτικής:

Στοιχεία επικοινωνίας:

- Νοοτροπία καταπολέμησης της απάτης

- Διεθνής Διαφάνεια Λιθουανίας
- www.transparency.lt
- info@transparency.lt
- raprastumas@jonvabaliai.lt

Κίνδυνοι απάτης που καταπολεμώνται

- Άλλοι: πρόληψη της απάτης – κάθε είδους κίνδυνος απάτης

Πλαίσιο και στόχος/-οι

Η πρωτοβουλία «Jonvabaliai» («πυγολαμπίδες») είναι η πρώτη εθελοντική πρωτοβουλία στην ΕΕ που ενθαρρύνει τους φορείς υλοποίησης έργων να είναι πιο ανοικτοί στο κοινό και να επιδιώκουν μεγαλύτερη διαφάνεια για τους ίδιους. Οι φορείς υλοποίησης έργων της ΕΕ που συμμετέχουν στην πρωτοβουλία αυτή υποβάλλουν πλέον τις εκθέσεις τους όχι μόνο σε διάφορα θεσμικά όργανα αλλά και στο ευρύ κοινό, ώστε κάθε κάτοικος της Λιθουανίας να μπορεί να είναι βέβαιος ότι η επένδυση και η διαχείριση των κονδυλίων πραγματοποιούνται με διαφάνεια.

Η Jonvabaliai δημιουργήθηκε από οκτώ δημόσιους οργανισμούς της Λιθουανίας (μεταξύ άλλων από το Υπουργείο Οικονομικών και τη Διεθνή Διαφάνεια Λιθουανίας) με την υποστήριξη του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου. Η συνολική επένδυση για το έργο «Πρωτοβουλία Διαφάνειας Jonvabaliai» ανέρχεται σε 58 873 ευρώ, ποσό στο οποίο συνεισφέρει το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο 50 042 ευρώ μέσω του επιχειρησιακού προγράμματος «Τεχνική Βοήθεια» για την περίοδο προγραμματισμού 2007 -2013.

Περιγραφή της πρακτικής

Ο σκοπός της πρωτοβουλίας είναι να ενθαρρυνθούν οι επιχειρήσεις, τα θεσμικά όργανα και οι οργανισμοί να ανταλλάσσουν πληροφορίες σχετικά με τη χρήση των κονδυλίων της ΕΕ και να βελτιωθεί η διαφάνεια των δαπανών του προϋπολογισμού για έργα που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ. Η πρωτοβουλία αποσκοπεύει επίσης να παράσχει στο κοινό περισσότερες πληροφορίες από τους φορείς υλοποίησης έργων σχετικά με τις επενδύσεις της ΕΕ και να ενθαρρύνει τις κοινές προσπάθειες για την επίτευξη θετικών συστημικών αλλαγών στον τομέα της διαφάνειας.

Οι κύριοι στόχοι της δράσης είναι:

- η επιδίωξη μεγαλύτερης διαφάνειας κατά την υλοποίηση και την πληρωμή έργων που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ·
- η ενθάρρυνση των φορέων υλοποίησης έργων να εφαρμόζουν τις αρχές της ακεραιότητας και των ανοικτών διαδικασιών και να προωθούν αλλαγές στον τομέα της διαφάνειας·
- η βαθμολόγηση των φορέων υλοποίησης έργων με βάση τη διαφάνεια της χρησιμοποίησης και της εκκαθάρισης επενδύσεων, με πρόβλεψη πριμοδότησης (από 1 έως 3)·
- η παρουσίαση θετικών παραδειγμάτων επενδύσεων της ΕΕ· και
- η αύξηση της ευαισθητοποίησης του κοινού σχετικά με τη χρήση των κονδυλίων της ΕΕ στη Λιθουανία.

Η διαδικτυακή πλατφόρμα Jonvabaliai (www.jonvabaliai.lt) παρέχει πληροφορίες για έργα που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ. Ειδικότερα, η πλατφόρμα περιλαμβάνει χάρτες που προσδιορίζουν την

τοποθεσία κάθε έργου και εξηγούν ποιο είναι το αντικείμενο του έργου, πόσα χρήματα έλαβε και πώς γίνεται η διαχείριση αυτών των χρημάτων. Μέσω δικτυακού τόπου, οι φορείς υλοποίησης έργων μπορούν να υποβάλουν οικειοθελώς πληροφορίες σχετικά με τα αποτελέσματα του έργου, τις τιμές, τη σύναψη δημόσιων συμβάσεων, τους συμφεροντούχους, τις πρακτικές διαχείρισης κινδύνου κ.λπ.

Απονέμονται Jonvabaliai (πυγολαμπίδες) με βάση τον αριθμό των φορέων υλοποίησης έργων που συμπληρώνουν δηλώσεις και παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τα έργα που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ και σχετικά με τον οργανισμό καθαυτό. Όσες περισσότερες πληροφορίες κοινοποιεί ένα έργο, τόσες περισσότερες πυγολαμπίδες κερδίζει. Η απονομή μίας πυγολαμπίδας σε έργο σημαίνει ότι το έργο είναι αφιερωμένο στη βελτίωση της διαφάνειας, ενώ οι τρεις πυγολαμπίδες αντιπροσωπεύουν το υψηλότερο επίπεδο διαφάνειας και ανοικτών διαδικασιών.

Όταν ένας χρήστης επισκέπτεται τον δικτυακό τόπο, βλέπει έναν χάρτη στον οποίο επισημαίνονται όλα τα χρηματοδοτούμενα έργα από την ΕΕ, με πλήρως ορατό τον αριθμό πυγολαμπίδων κάθε έργου, γεγονός που παρέχει στον χρήστη σαφή οπτική αντίληψη του βαθμού διαφάνειας ενός έργου.

Για να ενταχθεί στο δίκτυο, ο φορέας υλοποίησης του έργου πρέπει να ορίσει ένα πρόσωπο το οποίο θα είναι αρμόδιο να απαντά στις ερωτήσεις των πολιτών σχετικά με τη χρήση των επενδύσεων της ΕΕ και να παρέχει πληροφορίες σχετικά με το έργο και τον οργανισμό.

Μοναδικά χαρακτηριστικά

Το μοναδικό χαρακτηριστικό της πρωτοβουλίας Jonvabaliai είναι ότι πρόκειται για μέθοδο που αναπτύχθηκε για την ποσοτική έκφραση -με τη μορφή πυγολαμπίδων- της διαφάνειας των φορέων υλοποίησης έργων. Η μέθοδος αυτή αναπτύχθηκε από εμπειρογνώμονες της Διεθνούς Διαφάνειας Λιθουανίας σε στενή συνεργασία με το ιδρυτικό συμβούλιο της πρωτοβουλίας.

Ζητήθηκε η γνώμη των ακόλουθων αρμόδιων αρχών κατά την εκπόνηση της μεθόδου: της Υπηρεσίας Έρευνας Οικονομικού Εγκλήματος, της Ειδικής Υπηρεσίας Ερευνών, της Υπηρεσίας Ανάθεσης Δημόσιων Συμβάσεων, της Κρατικής Ελεγκτικής Υπηρεσίας και άλλων.

Η μέθοδος περιλαμβάνει σειρά ερωτημάτων στα οποία πρέπει να απαντήσουν οι φορείς υλοποίησης καθώς και αιτημάτων στα οποία πρέπει να ανταποκριθούν. Πρόκειται για τα εξής:

1. Να είναι μέλη της πρωτοβουλίας
 - Έχει χορηγηθεί εθνική/περιφερειακή χρηματοδότηση για το εν λόγω έργο;
 - Να υποβληθεί η συμφωνία χρηματοδότησης και διαχείρισης του έργου και το παράρτημά της αριθ. 1 ή παραπομπή σ' αυτό.
 - Ο οργανισμός/η εταιρεία που υλοποιεί το έργο είναι αναθέτουσα αρχή;
 - Τι ποσό διατίθεται για την υλοποίηση του έργου από τα κονδύλια του προϋπολογισμού της ΕΕ και του κρατικού προϋπολογισμού;
 - Τι ποσό διατίθεται από τον φορέα υλοποίησης του έργου ως αυτοχρηματοδότηση;
 - Ποιος ήταν ο στόχος του έργου;
2. Ερωτήσεις για τις οποίες απονέμεται 1 πυγολαμπίδα
 - Με ποιον τρόπο συμβάλλει το έργο αυτό στις στρατηγικές του προγράμματος δράσης 2007-2013/2014-2020 και πώς μετριέται η συμβολή αυτή;
 - Το διάγραμμα δομής της εταιρείας/του οργανισμού υπό παρουσίαζε τον/την επικεφαλής της εταιρείας/του οργανισμού και τις διαθέσιμες δομικές μονάδες στον δικτυακό τόπο της εταιρείας/του οργανισμού (εάν ναι, να παρασχεθεί σύνδεσμος);

- Δεσμεύεται δημοσίως η εταιρεία/ο οργανισμός να μην παραβιάζει τους νομικούς κανόνες που αφορούν τις δραστηριότητές της/του, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων για την καταπολέμηση της διαφθοράς (εάν ναι, να παρασχεθεί σύνδεσμος);
- Πόσες συμβάσεις έχουν συναφθεί για το έργο αυτό;
- Πόσες αγορές πραγματοποιήθηκαν με δημόσιο και χωρίς δημόσιο διαγωνισμό;
- Εντοπίστηκαν παραβιάσεις των διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων κατά την υλοποίηση του έργου;
- Ποιο είναι το αποτέλεσμα του έργου [να παρασχεθούν ποιοτικοί και ποσοτικοί δείκτες για τη μέτρηση των αποτελεσμάτων και, όπου είναι δυνατόν, να παρασχεθούν παραπομπές σε αποτελέσματα (φωτογραφίες κ.λπ.)];

3. Ερωτήσεις για τις οποίες απονέμονται 2 πτυγολαμπίδες

- Έχει οργανισμός σας εγκεκριμένους κανόνες σύναψης συμβάσεων (εάν έχει, να παρασχεθεί σύνδεσμος);
- Ζητήθηκε η γνώμη των κατοίκων ή άλλων συμφεροντούχων πριν από την έναρξη του εν λόγω έργου (εάν ναι, να δηλωθεί τίνος η γνώμη ζητήθηκε και πότε);
- Εφαρμόστηκαν δημοσιονομικές διορθώσεις στο έργο (εάν ναι, τι διορθώσεις εφαρμόστηκαν και για ποιο ποσό);

4. Ερωτήσεις για τις οποίες απονέμονται 3 πτυγολαμπίδες

- Υπήρξαν νομικές διαφορές σχετικά με την προμήθεια αγαθών, υπηρεσιών ή εργασιών για το εν λόγω έργο της ΕΕ (εάν ναι, η εταιρεία ήταν ενάγων/εναγόμενος);
- Συμμετέχει το προσωπικό του έργου, με άμεσο τρόπο, στην υλοποίηση του έργου και έχει λάβει επιμόρφωση σχετικά με τους κινδύνους / τα πρότυπα διαφάνειας στον τομέα καταπολέμησης της διαφθοράς (εάν ναι, ποιο μέρος);
- Περιλάμβανε το έργο συνεργασία με κοινωνικοοικονομικούς εταίρους (εάν ναι, με ποιους);
- Αναφέρεται στον δικτυακό τόπο της εταιρείας/του οργανισμού ποιοι είναι οι μέτοχοί της/του (εάν ναι, να παρασχεθεί σύνδεσμος);
- Περιλαμβάνεται στον δικτυακό τόπο της εταιρείας κατάλογος θυγατρικών εταιρειών, κύριων εταιρειών και υποκαταστημάτων (εάν η εταιρεία διαθέτει τέτοιες εταιρείες ή υποκαταστήματα);
- Δημοσιεύει η εταιρεία/ο οργανισμός τους διαύλους (τρόπους) επικοινωνίας που έχουν στη διάθεσή τους οι εργαζόμενοί της/του, καθώς και οι προμηθευτές, οι αντιπρόσωποι, οι υπεργολάβοι και οι εταίροι για να καταγγέλλουν με ασφάλεια και εμπιστευτικότητα πιθανές εσωτερικές παραβάσεις ή να ζητούν συμβουλές (ανοικτές γραμμές) (εάν ναι, να παρασχεθεί σύνδεσμος);
- Διαθέτει η εταιρεία/ο οργανισμός κώδικα συμπεριφοράς ή δεοντολογίας (εάν ναι, να παρασχεθεί σύνδεσμος· εάν όχι, συνεχίστε στην ερώτηση 10);
- Περιέχει διατάξεις ο κώδικας συμπεριφοράς ή δεοντολογίας της εταιρείας/του οργανισμού οι οποίες διέπουν την πολιτική δωρεών;
- Περιέχει διατάξεις ο κώδικας συμπεριφοράς ή δεοντολογίας της εταιρείας/του οργανισμού οι οποίες διέπουν την πολιτική της/του για τη σύγκρουση συμφερόντων;
- Έχει διενεργηθεί ανάλυση κόστους-οφέλους πριν την έναρξη του έργου;
- Εάν έχει διενεργηθεί ανάλυση κόστους-οφέλους, είναι δημόσια διαθέσιμη (εάν ναι, να παρασχεθεί σύνδεσμος);
- Να υποβληθεί η συμφωνία χρηματοδότησης και διαχείρισης του έργου και το παράρτημά της αριθ. 2 ή παραπομπή σ' αυτά τα έγγραφα.
- Να παρασχεθούν αναλυτικές εκθέσεις για δημόσιες συμβάσεις.

Εκβάσεις και αποτελέσματα

Το έργο Jonvabalaii ξεκίνησε το 2014. Σήμερα, αναφέρονται 633 έργα στον δικτυακό τόπο της πρωτοβουλίας, η οποία καλύπτει περισσότερα από 655 εκατομμύρια ευρώ χρηματοδότησης.

Από τα 633 έργα που έχουν καταχωριστεί στην πλατφόρμα, στα 388 έχουν απονεμηθεί τρεις πυγολαμπίδες, στα 48 έχουν απονεμηθεί δύο πυγολαμπίδες, στα 25 έχει απονεμηθεί μία πυγολαμπίδα, ενώ σε 172 έργα δεν απονεμηθεί πυγολαμπίδα και συμμετέχουν στην πρωτοβουλία.

Ο μεγαλύτερος αριθμός έργων που συμμετείχαν στην πρωτοβουλία ήταν το 2014. Ωστόσο, η Διεθνής Διαφάνεια Λιθουανίας τονίζει ότι η πρωτοβουλία καθυστερεί πλέον σε αδρανή κατάσταση, λόγω έλλειψης χρηματοδότησης για τη συνέχιση της δυναμικής προώθησής της ή άλλων δραστηριοτήτων.

Βασικοί παράγοντες επιτυχίας

Η Διεθνής Διαφάνεια Λιθουανίας αξιολογεί ως επιτυχία την πρωτοβουλία Jonvabalaii όσον αφορά τα αποτελέσματα και την προβολή.

Σε σύντομο χρονικό διάστημα, η πρωτοβουλία προσέλκυσε μεγάλο ενδιαφέρον μεταξύ των λιθουανικών φορέων υλοποίησης έργων. Αύξησε αισθητά τη διαφάνεια και τη λογοδοσία των φορέων υλοποίησης έργων. Η συνεργασία των φορέων υλοποίησης των έργων εξασφαλίστηκε με αμοιβαίως επωφελή δημοσιότητα: με τη συμμετοχή τους στην πρωτοβουλία και τη δημοσιοποίηση πληροφοριών στο κοινό, οι φορείς υλοποίησης έλαβαν δωρεάν δημοσιότητα στον δικτυακό τόπο, που αναδεικνυε την πρωτοβουλία ως διαφανή και με αξιόπιστους φορείς υλοποίησης. Η πρωτοβουλία προωθήθηκε περισσότερο ως προσπάθεια ανάδειξης της διαφάνειας παρά ως προσπάθεια καταπολέμησης της διαφθοράς· το θετικό αυτό μήνυμα προσέλκυσε τη συμμετοχή φορέων υλοποίησης έργων.

Η πρωτοβουλία χρησιμοποίησε διάφορους διαύλους για τη διάδοση και την προώθηση της πρωτοβουλίας, μεταξύ άλλων την τηλεοπτική διαφήμιση, το ραδιόφωνο και άλλους διαύλους μετάδοσης.

Η ομάδα υλοποίησης του έργου περιλάμβανε διάφορα επαγγελματικά προφίλ:

- Διαχειριστές έργων
- Εμπειρογνώμονες σε θέματα διαφάνειας για τον καθορισμό της μεθοδολογίας
- Εμπειρογνώμονες σχεδιασμού και φιλοξενίας ιστοσελίδων
- Εμπειρογνώμονες μέσω ενημέρωσης και επικοινωνίας

Προκλήσεις που προέκυψαν και διδάγματα που αντλήθηκαν

Οι προκλήσεις της βιωσιμότητας είναι ένα από τα κύρια διδάγματα που αντλήθηκαν και τα οποία επισήμαναν οι κάτοχοι της πρακτικής. Το έργο ανατέθηκε από το Υπουργείο Οικονομικών και αποδείχθηκε επιτυχές. Ωστόσο, μόλις εξαντλήθηκε η χρηματοδότηση, δεν αναπτύχθηκε στρατηγική συνέχισης από το Υπουργείο. Το γεγονός αυτό οδήγησε σε επιβράδυνση και, τελικά, σε τερματισμό των δραστηριοτήτων για το έργο.

Το 2018 η Διεθνής Διαφάνεια Λιθουανίας εξασφάλισε χρηματοδότηση ύψους 10 000 ευρώ για το έργο, ωστόσο το ποσό δεν επαρκούσε για την αναζωογόνηση όλων των δραστηριοτήτων. Σήμερα, η Διεθνής Διαφάνεια Λιθουανίας φιλοξενεί και συντηρεί τον δικτυακό τόπο, ωστόσο από το 2014 δεν έχουν οργανωθεί νέες δραστηριότητες ή ενέργειες προώθησης.

Η Διεθνής Διαφάνεια Λιθουανίας επισημαίνει ότι η μέθοδος για την αξιολόγηση της διαφάνειας των φορέων υλοποίησης έργων αποτελεί βασικό αποτέλεσμα της πρωτοβουλίας αυτής και θα μπορούσε να εφαρμοστεί αλλού, για παρόμοια έργα, με κάποια προσαρμογή του πλαισίου.

Δυνατότητες μεταφοράς

Η πρωτοβουλία Jonvabaliai έχει μεγάλες δυνατότητες μεταφοράς. Η πρακτική έχει εδραιωμένη μεθοδολογία, που μπορεί κάλλιστα να εφαρμοστεί σε άλλα πλαίσια και άλλες χώρες. Ο κάτοχος της πρακτικής είναι πρόθυμος να μοιραστεί τις εμπειρίες από την πρωτοβουλία και να υποστηρίξει άλλες χώρες και αρχές, μεταδίδοντας τη γνώση του ή βοηθώντας στην αναδημιουργία παρόμοιων πρωτοβουλιών.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η βιωσιμότητα και η χρηματοοικονομική αρχιτεκτονική τέτοιων έργων έχουν μεγάλη σημασία για τη διεύθυνση των έργων και τον αντίκτυπό τους. Η Διεθνής Διαφάνεια Λιθουανίας επισημαίνει τον κινητήριο ρόλο που διαδραματίζουν οι χορηγοί έργων (π.χ. το αντίστοιχο Υπουργείο ή η Ευρωπαϊκή Επιτροπή) για την εξασφάλιση της βιωσιμότητας και της συνέχειας έργων όπως το Jonvabaliai.

Σε όρους επιχειρησιακής μεταφοράς και υλοποίησης, η πρωτοβουλία αυτή μπορεί να υιοθετηθεί με επιτυχία άμεσα από μικρές χώρες ή εάν εφαρμοστεί σε συγκεκριμένους τομείς και όχι παντού και ταυτόχρονα.